

Saidžių šaltinis

Turistinė vertė

Sinonimai

Vosyliukų šaltinis

Koordinatės

LKS: 566300; 6065332

Adresas

Trakų r. sav., Lentvario sen.,
Saidžių km., Trakų miškų
urėdijos Lentvario g-jos
(64 kv.) teritorija,
Neries regioninis parkas
(1992 m.). Valstybės
saugomas hidrogeologinis
gamtos paveldo objektas
(1987 m.). Šaltinis yra
kairiajame Neries krante,
apie 400 m žemiau
(pasroviui) nuo buvusios
Saidžių poilsinio
sveikatingumo komplekso
teritorijos (sanatorija
„Aušveita“)

Aplinka

Į Dzūkų aukštumą įsirėžusių Neries pralaužtinio slėnio didžiųjų kilpų pradžia (Šilėnų ruože) ties Saidės rėva. Tai bene stambiausia Neries rėva, patvenkta kelių akmenuotų slenksčių ir kyšančių pavienių stambių riedulių (vidutinis nuolydis – 1 m/km). Kitos Neries rėvos mažiau klastingos. Šaltinis yra Neries upės slėnio kairiojo šlaito, kurio aukštis 30–35 m, papėdėje. Ištaka atsiveria antroje viršsalpinėje terasoje (aIV), kuri palei statėjančią į viršų šlaitą padengta deliuvio (dIV) nuogulomis. Šios terasos aukštis 3,5–4 m, plotis iki 20–22 m. Kiek žemiau palei srovę (į vakarus) nuo šaltinio iš Vosyliukų kaimo pusės į slėnį leidžiasi gili griova, kurios dugnas užpildytas deliuvio nuobirynu. Jo išnašų kūgis priartėjęs beveik iki šaltinio. Šaltinis išteka ryškaus sufozinio cirko (4 x 20 m) pakraštyje apie 74–75 m NN aukštyje. Saidžių šaltinio ir Neries upės lygio aukščio skirtumas 1,3–1,5 metro. Nuogulas, iš kurių veržiasi šaltinis (keli židiniai), sudaro smėlis su žvirgždu – gargždu, vietomis išplauti iki 15–20 cm skersmens rieduliai. Požeminio vandens srautas šaltinio ištaką pasiekia iš pie-

tų pusės, nuo virš slėnio (iki 115–120 m NN) iškilusių fluvio-glacialinių (fIIbI) darinių masyvo. Jo gruntinio vandens srautas per aliuvio nuosėdas nusidrenuoja į Nerį, atsiveria įdomiu Saidžių šaltiniu. Čia net giliame slėnyje spūdiniam vandeniui išsi-veržti žemės paviršiuje dar sudėtinga.

Dabartinė būklė, kaptazas

Šaltinio aplinka tvarkinga, matyti, kad jis lankomas. Prie jo galima prieiti taku palei Nerį nuo buvusio sveikatingumo komplekso ar nusileidus griova iš Vosyliukų kaimavietės ir kolektyvinių sodų. Prie šaltinio pastatyta lenta su jo pavadinimu, priėjimas prie kaptuotos versmės išklotas šaligatvio plytelėmis. Viena iš keturių ištakos vietų sufoziniame cirke kaptuota mediniu latakėliu, iš kurios vanduo krenta į išplovą, už 19–25 m įsiliejančią į Nerį. Šaltinis yra miškingoje pašlaitėje (baltalksniai, ąžuolai, kiti lapuočiai ir eglaitės).

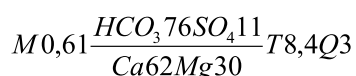
Vandens fizikinės savybės

Erozinio cirko aktyvios ištakos židiniuose ir kaptuotame (pagrindiniame) šaltinyje vanduo skaidrus, bekvapis ir nėra geležies nuosėdų. Keliuose terasoje gretimai susidariusiuose padrėkimuose užsistovinio vandens paviršius gausiai padengtas geležies plėve ir nuosėdomis. Kaptuotame šaltinyje išmatavus mobiliu matuokliu (2014-03-12) vanduo buvo 8,4 °C temperatūros, silpnai šarminis (pH – 7,39). Savitasis elektros laidis (SEL) – 553 μS/cm), vandens oksidacinis ir redukcinis potencialas Eh = +266 mV, daug deguonies (O₂ = 8,43 mg/l).

Vandens cheminės savybės

Vanduo gėlas, turi daug mineralinių medžiagų, bendroji jo mineralizacija 611 mg/l, santykinai kietas, pasižymi karbonatiniu, lengvai pašalinamu kietumu. Nustatyta didoka nitratų koncentracija (17,38 mg/l), geležies, nitritų ir amonio neaptikta. Tačiau kitose šlapiose vietose, esančiose greta šaltinio, pastebėta geležingų nuosėdų. Čia geležies koncentracija vandenyje siekia 1,92 mg/l.

Cheminės sudėties formulė (ekv/%)

Nustatomo komponento pavadinimas	Nustatyta vertė		
	mg/l	mg-ekv/l	ekv. proc.
Ištirpusių mineralinių medžiagų suma	611		
Sausoji liekana 180 °C	452		
Bendrasis kietumas		5,80	
Karbonatinis kietumas		5,20	
Nekarbonatinis kietumas		0,60	
Anijonai:			
Chloridai, Cl ⁻	23,05	0,65	9,45
Sulfatai, SO ₄ ²⁻	36,05	0,75	10,90
Hidrokarbonatai, HCO ₃ ⁻	317,30	5,20	75,58
Nitritai, NO ₂ ⁻	< 0,02	0,00	0,00
Nitratai, NO ₃ ⁻	17,38	0,28	4,07
Katijonai:			
Natris, Na ⁺	11,40	0,49	7,72
Kalis, K ⁺	2,09	0,06	0,94
Kalcis, Ca ²⁺	78,34	3,91	61,57
Magnis, Mg ²⁺	22,95	1,89	29,76
Amoniakas, NH ₄ ⁺	< 0,03	0,00	0,00
Kitos analitės:			
pH, pH vienetai 20 °C	7,62		
Bendroji geležis, Fe mg/l	0,025		
Savitasis elektros laidis, μS/cm	635		

Tautosakinės, kraštotyrinės, istorinės žinios

Ties Saidžiais Neries vandenys teka į vakarus – ten, kur buvo įsivaizduojama Mirusiųjų šalis. Ir atvirkščiai, dažnai pasakose ir padavimuose minimas gyvasis gydantis šaltinių vanduo. Nors apie šį šaltinį padavimų nežinoma, bet trykšdamas šalia didžiulės putojančios Saidės rėvos paneriais įsikūrusiems senovės gyventojams jis galėjo sietis su magiškais vaizdiniais. Net ne taip seniai apie šią klastingiausią Neries rėvą tarp sielininkų dar gyvavo posakis: „Jei Saidžius praplauksi – toliau keliausi“

Tipas

Krentantis erozinis

Režimas

Nuolatinio veikimo

Vandeningumas

Kaptuotas šaltinio židinis mažo vandeningumo (nereikšmingas), debitas – 0,26 l/s arba 22,5 m³/d (matuota po mediniu latakų), bendrai vandeniui susiliejus išpluvoje iš kelių židinių vidutinio vandeningumo (reikšmingas), bendras debitas – 2,6–3,3 l/s arba 225–285 m³/d

Vandens tipas

Kalcio, magnio hidrokarbonatinis, sulfatinis

Aprašė:

A. Linčius, 1990,
P. Gedžiūnas, Z. Zanevskij,
V. Mikulėnas, 2014